

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Шетел филологиясы және аударма ісі кафедрасы

АУДАРМАТАНУДЫҢ ЗАМАНАУИ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Монография

2-кітап

Бішкек-2017

ӘОЖ 80/81

КБЖ 81.2

Д 23

Пікір жазғандар:

филология ғылымдарының докторы, профессор З.Сейітжанов
филология ғылымдарының кандидаты, доцент М.Үмбетәев

Д 23

Ж.Дәдебаев, Т.Есембеков, Ә.Тарақов, Л.Мұсалы, С.Сейденова –
Аударматанудың заманауи мәселелері. Монография, 2- кітап – Бішкек: БГУ
баспасы, 2017. – 207 б.

ISBN 978-601-04-2081-12

«Аударматанудың заманауи мәселелері» атты монографияның екінші кітабы
«Қазақстандық аударматанудың заманауи мәселелері: интеллектуалдық әлеуеті
және даму болашағы» атты ғылыми жоба аясында жарық көріп отыр.
Монографияда көркем аударма және әдеби компаративистиканың заманауи
мәселелері қамтылады.

Монография аударматанушы ғалымдарға, магистранттар мен докторанттарға,
аударма ісі саласындағы ізденушілерге арналған.

ӘОЖ 80/81

КБЖ 81.2

ISBN 978-601-04-2081-12

© БМУ басма үйі, 2017

ДӘЙЕКТЕМЕ

Лингвистиканың бір саласы ретінде аударматану немесе транслатология ілімі тек XX ғасырдың ортасында пайда болған. Оған дейін аударма кезінде көп жағдайлар лингвистикалық фактормен анықталмайтындықтан, аударма лингвистика ғылымының мәселелеріне енбейді деп есептелінді. Бұл кезде тіл білімінің назарында жеке тілдің ерекшелігін оқып үйрену, оның грамматикалық құрылымы мен сөздік құрамы ғана болды.

Тек XX ғасырдың ортасында ғана аудармаға деген көзқарас өзгеріп, оны жүйелі зерттеуге көңіл бөлінді. Оған ең бірінші себеп «ақпараттық толқын» болды.

XX ғасырдың екінші жартысында лингвистиканың өзі көп өзгеріске ұшырады, яғни тілді жүйе мен құрылым тұрғысынан қарастырылып қана қоймай, тілдің қолданылуын зерттеуге көңіл бөлінді. Сондықтан, лингвистика ғылымы психология, әлеуметтану, мәдениеттану сияқты ғылым салаларымен байланысып, лингвопсихология, лингвоәлеуметтану, лингвомәдениеттану секілді жаңа салалары пайда болды. Ақырында, лингвистиканың өзі бүтін бір ғылымдар бірлестігіне, яғни макролингвистикаға айналды.

Қазіргі таңдағы аударма теориясына жан-жақты ерекшелік тән, өйткені аударма көп жақты құбылыс, оның кейбір бөлімдері жеке бір ғылымның нысаны болуы мүмкін. Соның ішінде негізгі орынды аударманы лингвистикалық құбылыс ретінде зерттейтін лингвистикалық аударматану алады. Дегенмен лингвистика көптеген экстралингвистикалық аспектілерді қамтиды. Лингвистикалық аударматану өзінің пайда болғанынан бастап ұзақ даму жолынан өтті.

А.В. Федоров пен Л.Н. Рецкердің аудармашылық сәйкестілік пен аудармашылық трансформация негізгі түсінігі болып саналатын сәйкестілік теориясы ең алғашқылардың бірі болды. Сонымен қатар, В.Г. Гактың «денотативті теориясы», В. Найданың «трансформациялық моделі», Л.Е. Бархударовтың «семантика-семиотикалық» моделін атауға болады.

Жоғарыда аталған теорияларға талдау жасай отырып, В.Н. Комиссаров баламалық деңгейінің (коммуникативті теория) теориясын жасап шығарды. Осы теория - аударманың ең алғашқы лингвистикалық теориясы. Ол коммуникативті лингвистика ағымына негізделіп, тілді, оның ең маңызды қызметін – қарым-қатынас қызметі ретінде қарастырды. Осы коммуникативтік лингвистика негізінде мәтін – сөйлеу мен қарым-қатынас бірлігі екені дәлелденді, ал аударма қарым-қатынас құралы болғандықтан, мәтін – аударманың негізгі бірлігі болады.

Аударманы коммуникативті тұрғыдан қарстыру – қазіргі аударма теориясының негізгі қағидасы. Осыған байланысты, егер түп нұсқаға коммуникативті әсердің арқасында қол жеткізілсе, онда ол өте сәтті аударма болады және оған түп нұсқаға коммуникативті тең келетін аударылатын тілдегі мәтін тудыратын тілдік делдал түрі деп анықтама беріледі.

Жанғара Дәдебаев, Темірғали Есембеков, Әнуар Тарақов,
Ләйлә Мұсалы, Сәуле Сейденова
АУДАРМАТАНУДЫҢ ЗАМАНАУИ МӘСЕЛЕЛЕРІ.
МОНОГРАФИЯ, 2- КІТАП

104-шығарылым

ИБ №10680

Басуға 06.04.2017 ж. қол қойылды. Пішімі 60x84'/16.
Көлемі 13,0 б.т. Тапсырыс №108. Таралымы 100 дана.

Бағасы келісімді.

БМУ баспа үйі

720044, Бішкек, Бейбітшілік проспектісі 27,

Тел.: 0 (312) 54-88-00

Факс: 0 (312) 54-14-05

БМУ баспаханасында басылды